

Vikingen sturen hun sperma naar 50 landen

Denemarken

In drie zilverkleurige tanks drijven 75.000 rietjes, gevuld met sperma.

FOTO ENRICO FANTONI, HH

In Denemarken ligt een van de grootste internationale spermabanken, die sperma exporteert over de hele wereld. Maar nu maken nieuwe regels mogelijk een einde aan de genetische opmars van de 'Vikingen'.

door Petra Sjouwerman

'Gefeliciteerd, het is een Viking,' luidt de reclameslogan op de website van een van de grootste spermabanken ter wereld, Cryos in Denemarken. Het Deense bedrijf exporteert donorsperma naar meer dan vijftig landen en heeft internationaal gezien een monopoliepositie verworven omdat Denemarken als een van de weinige landen nog de anonimiteit van spermadonoren waarborgt. 'Hebben Vikingen een stevigere wieg nodig? Goeie vraag, want onze voorvaders hielden zo van het buitenleven dat ze Engeland, Groenland, IJsland en het grootste deel van Noord-Europa overnamen', luidt de tekst op de Amerikaanse site van het bedrijf.

Het begon allemaal in 1987, in een opvallende kantoorpand in het centrum van Aarhus. Tegenwoordig 'veroveren' de Vikingen de wereld

met hun sperma. Er zijn vestigingen in Odense, Kopenhagen en New York.

In de gang van het krappe kantoor-annex laboratorium, staan twee houten koffertjes klaar voor verzending. Verder vallen de muurschilderingen op: sierlijke spermatozoïden die allemaal één kant op zwemmen. En de tekst op de witte t-shirts van het laboratoriumpersoneel: „Wij houden de ooievaar bezig.”

Sinds 1991 zijn wereldwijd 12.000 kinderen geboren met het Deense donorsperma, of 'crème de la crème van de sperma', zoals algemeen directeur Ole Schou (52) het noemt.

Schou vertelt dat de hoofdactiviteit van het bedrijf het verzamelen van donorsperma is. Dat neemt niet weg dat hier ook mannen komen die hun sperma laten invriezen vóór een sterilisatie. Of militairen die moeten afreizen naar Irak of Afghanistan, en kankerpatiënten die chemotherapie of straling moeten ondergaan, waardoor ze onvruchtbaar kunnen worden.

Schou verklaart het succes van het Deense donorsperma vanwege de hoogwaardige technologie, waardoor minder spermatozoïden schade oplopen bij invriezing. Net als bij alle officiële spermabanken is er een meting van de spermakwaliteit en een screening op erfelijke ziekten en seksueel overdraagbare aandoeningen. De Denen werken daarnaast met een aantal subjectieve criteria. „Een hele grote neus, een reusachtige kin, veel beharing,” gebaart Schou. „Dat kunnen we niet maken, dus weg met die persoon.”

En dan is er nog het zogenaamde 'vadercriterium'. „Onze artsen stellen zichzelf de vraag: zou ik deze donor goedkeuren voor mijn eigen dochter? Zo niet, dan wordt hij afgewezen.” In Denemarken heeft Schou veel kritiek gekregen op deze

werkwijze. „Wij zijn er tevreden mee, onze verantwoordelijkheid is groot,” reageert hij.

„Hier staat de productie van de dag,” wijst chef-laborant Thomas Ebbesen, terwijl zijn collega een bakje laat zakken in vloeibare stikstof van min 196 graden. In dit laboratorium, niet groter dan een flinke keuken, staan drie zilverkleurige tanks met 75.000 rietjes gevuld met sperma. Het bedrijf heeft de beschikking over 250 donoren, meest studenten. De gemiddelde leeftijd ligt rond de 23 jaar.

Het Deense bedrijf mag niet exporteren naar landen waar de anonimiteit van de donor is opgeheven, zoals Groot-Brittannië, Noorwegen, Zweden en Nederland. „Toch krijgen we aanvragen uit Nederland. Gisteren hebben we nog een verzending gedaan,” vertelt Schou. Volgens Schou gaat het in Nederland om een paar artsen, die hun patiënten zelf een Scandinavische donor laten uitzoeken via de Amerikaanse website van het bedrijf. Alleen daar kan dat, want de Deense vestiging levert uitsluitend aan klinieken en artsen.

In Amerika ligt de prijs hoger, maar de 'productbeschrijving' is uitgebreider. Naast haarkleur van de donor staan ook kleur van de ogen, zijn gewicht, lengte, opleiding, levensdoelen vermeld. Plus de indruk die het personeel heeft van zijn persoonlijkheid en het aantal van zijn voorradige rietjes sperma. Voor 25 dollar kun je uitgebreidere informatie krijgen en zelfs babyfoto's van de donoren. Prijs per rietje: tussen de 210 en 260 euro, waarvan er twee nodig zijn.

Juist door dat verbod op export is er een levendig 'spermatoerisme' naar Denemarken ontstaan van patiënten uit verschillende landen. Hotels in Kopenhagen en Aarhus geven speciale kortingen aan hun gasten die zich laten insemineren in de

plaatselijke fertiliteitskliniek. In Aarhus geeft zelfs een camping korting om die reden. Noren en Zweden kunnen korting krijgen op de veerpont.

In Aarhus werden vorig jaar ongeveer twintig Nederlandse vrouwen behandeld. „De meeste Nederlanders kiezen voor een behandeling in Duitsland of België,” zegt Schou. Het sperma dat daar gebruikt wordt is meestal afkomstig uit Denemarken.

Karsten Pedersen, hoofdarts van fertiliteitskliniek Ciconia in Aarhus, die samenwerkt met de spermabank, vertelt dat alle nationaliteiten de weg weten te vinden naar Denemarken. „Duitsers, Italianen, maar de meesten komen op dit moment uit Groot-Brittannië, omdat daar

Sinds 1991 zijn 12.000 kinderen geboren met Deens donorsperma

sinds de opheffing van de anonimiteit in 2006 bijna geen donor meer is,” aldus Pedersen.

In Denemarken kunnen sinds 1 januari ook alleenstaande vrouwen en lesbiennes zich kunstmatig laten insemineren zonder dat ze dat zelf hoeven te betalen. Dit werd vorige zomer wettelijk mogelijk na tumultueuze parlementsdebatten. Maar de derde partij van het land, de rechtshistorische Deense Volkspartij, wil dat besluit terugdraaien zodat de betrokkenen het wél zelf moeten betalen. Dit wetsvoorstel wordt later deze maand behandeld. Dat gebeurt toevallig op dezelfde dag als waarop een ander voorstel wordt behandeld van een kleine linkse partij, om de anonimiteit van de spermadonoren op te heffen. Over het recht van het kind om inzage te

hebben in zijn biologische afkomst wordt in Denemarken al jarenlang gedebatteerd.

Om deze reden zijn er steeds minder donoren voorhanden. „Advertenties in studentenbladen leveren niet meer zoveel donoren op als vroeger. Studenten hebben gewoon meer geld,” vertelt Schou, die net een grote reclamecampagne is gestart op internet, en met posters in bushokjes en in de metro van Kopenhagen. „Het aantal donoren daalt, de kwaliteit van het sperma gaat achteruit in het algemeen en de vraag naar donorsperma blijft voortdurend stijgen. We leveren echt een strijd.” Om toch aan de hoge vraag te kunnen voldoen, heeft hij de eisen aan de kwaliteit van het sperma iets verlaagd.

Opheffen van de anonimiteit noemt hij 'een slecht plan': „Dat drijft vrouwen naar een zwarte markt met sperma van de postbode of de melkboer en dit brengt risico's voor besmetting met ziekten met zich mee en ook juridische problemen.” Schou ziet meer in een tweesporenbeleid waar de ouders zelf kiezen voor een anonieme of niet-anonieme donor. Om die reden is hij bezig met het werven van niet-anonieme donoren. Tot nu toe heeft hij er welgeteld één.

Een andere bedreiging is dat de Deense fiscus de vergoeding wil belasten die een donor ontvangt. De kans is groot dat donoren, die dan geregistreerd moeten worden, ermee stoppen. Over een paar weken moet Schou zijn zaak bepleiten voor een parlementscommissie.

In april wordt een EU-richtlijn van kracht inzake het gebruik van menselijk weefsel. Dit betekent strengere regels rond kwaliteit en veiligheid. Schou verwacht dat er slechts twee of drie spermabanken in Europa zullen overblijven. Of de Vikingen daarbij zijn, is niet zeker.